TONI PARSONS

Čovek i pas

Ljubavna priča

Preveo
Nenad Dropulić

Laguna

Naslov originala

Tony Parsons
Man and Dog

Copyright © 2026 by Tony Parsons
Translation copyright © 2026 za srpsko izdanje, LAGUNA

Cover photography by Andy Biggar

Čovek i pas

Autorova napomena

Ovo je knjiga o psu. Ovo je takođe i knjiga o porodici, mestu i vremenu kojih više neće biti. Pošto svaki pas živi tako kratko da nam se srce kida, naši psi s nama neizbežno provode samo mali deo našeg života. I to bude najbolji deo.

Zbog toga sam seo da napišem pohvalu jednom malom plamenoriđem psu kog sam voleo više nego što umem rečima da iskažem.

Mamio mi je osmehe i nasmejavao me je svakog dana tokom dvanaest i po godina koje smo proveli zajedno.

No nemoguće je ispričati priču o ovom psu – o bilo kom psu – bez trunke tuge. Ali ako ste jedan od deset miliona vlasnika pasa u Velikoj Britaniji, ili jedan od sto miliona u Evropi, ili jedan od devetsto miliona u svetu, onda to, naravno, već znate.

Nadam se da će ova knjižica odati počast jedinstvenom i neverovatnom savezu koji cveta već deset hiljada godina – vezi između ljudi i naših pasa.

Takođe se nadam da će knjiga biti pohvala jednom psu, svedočanstvo o tome koliko je usrećio svoju porodicu, darovao nam mir, spokoj i naučio nas da iskreno cenimo sve ono što je dobro u našem životu.

Zvao se Sten.

Tamo gde on leži spomenika nema.
Njegov život uklesan je u našim srcima.

Džon Golsvordi, *Sećanja,* 1912.

Ova knjiga pripada…

Toniju i Triš Kasidi iz odgajališta Enigma.
Dženi Hajtner-Mariot i Tomu Stouksu iz hotela za pse
Četiri šape.
Endiju Bigaru – fotografu pasa.
…i svakome ko se ikada oglušio o savet gospodina
Kiplinga i dao svoje srce psu da ga raskomada.

Sadržaj

Autorova napomena 7

Prvi deo: Hampsted 13

1. Sten je bio ovde 15
2. Zec nije dovoljan 21
3. Pomalo kao majmun 35
4. Pseće selo 47
5. Ladi 61
6. Zlatni dani 77
7. Ne drži ga pažnja 87
8. Pas ljubavi 93

Drugi deo: Japan 103

9. Hačiko 105
10. Letnja frizura 119

11. *Četiri šape* 127
12. Doručak u Japanu 135

Treći deo: Povratak u *Četiri šape* 143
13. Stendemija 145
14. Nebeske sirene za maglu. 157
15. Crvena kuća. 169
16. Sami kod kuće 177
17. Zdravo, lepi 185
18. Polarna svetlost. 187
19. Deset hiljada godina 199
20. Sam u Kjotu. 211
21. Deca koja nikad ne odrastu 225

Prvi deo: Hampsted

1. Sten je bio ovde

Prvog dana proleća Sten i ja krenuli smo na Hampsted Hit.

Videlo se da je prvi dan proleća jer sam prvi put posle, oh, skoro devet meseci, mogao da pođem u našu večernju šetnju lako obučen.

Sten je bio kavalir španijel kralja Čarlsa, a krzno mu je bilo iste boje kao kosa Rite Hejvort. Obojica smo tokom duge zime proslavili značajne rođendane. U novembru, u razmaku od nedelju-dve, Sten je napunio dvanaest godina, a ja sedamdeset.

Oba naša rođendana delovala su nam nemoguće, neobjašnjivo.

Dvanaest! Sedamdeset! Pa skoro pola života mi je već prošlo!

Pa ipak, kad smo prvog dana proleća krenuli na Hit, nismo imali na šta da se požalimo.

Sten jeste imao nekih zdravstvenih nevolja kad smo zašli u ove dvocifrene brojeve. Pod tim bajnim plamenim krznom bilo je grudvica i kvržica, ali veterinar je, srećom,

rekao da su sve do jedne dobroćudne. Pored toga, morao je da mu se izvadi jedan pokvaren zub, iako je moja žena Juriko prala Stenu zube svake večeri.

Kad mu je taj pokvareni zub izvađen, Sten kao da je živnuo. Da, kao i svaki gospodin kad zađe u izvesne godine, imao je bolove u nogama, zbog kojih je uzimao dodatke ishrani.

Sve u svemu, Sten i ja bili smo prilično dobro.

Do te blage večeri na Hitu koji je bujao od novog života, ja sam već duže od dvadeset godina boksovao s Fredom u njegovoj teretani u Ulici Hit i bio sam fizički u boljem stanju nego kad mi je bilo pedeset.

A Sten je izbegao ono što surovo pogađa mnogu njegovu sabraću po rasi – srčane bolesti.

Kad god smo ga vodili kod veterinara, uvek su mu prvo slušali rad srca. I uvek su bili zapanjeni.

Zato što je Sten imao srce Jusejna Bolta.

Ipak, svećice na rođendanskoj torti ne lažu i nije se moglo poreći da vreme prolazi. A opet, kad smo stigli na Hit – treba samo da izađemo iz naše crvene kuće i odemo do drugog kraja ulice – činilo se da je vreme koje prolazi *dobro*.

Zato što je duga zima najzad prošla.

A na naš voljeni Hampsted Hit ponovo je stiglo proleće.

Hampsted Hit je četiristo hektara guste šume, talasastih brežuljaka, staza, jezeraca, čak i nekoliko pažljivo održavanih travnjaka oko dvorca Kenvud. Prostire se od Hampsted Vilidža sve do Hajgejta i od vrha Parlament Hila sve do naselja Golders Grin. Na Hampsted Hitu nema kapija, to je park otvoren dvadeset četiri sata dnevno, a nalazi se u centru, pa kad se sa psom popnete na Parlament Hil, grad izgleda kao razglednica Londona.

Veći deo parka je divljina – i čak i ako šetate tuda čitavog života, na Hitu je lako zalutati – a Sten i ja smo tokom godina obišli svaki kutak. No ove tople večeri samo smo lagano šetali po ivici parka, po Istočnom putu, koji se, čudnovato, pruža južnom stranom parka, gotovo uz samo selo.

Nije to bila duga i naporna šetnja, ne kao oni maratoni iz Stenovih mlađih dana.

Nekada bismo ustrčali na vrh brega da osmotrimo grad, ili bismo veselo pešačili dva-tri sata do dvorca Kenvud i nazad, ili bi Sten na poljima Hita skakao za leptirima među poljskim cvećem, ili bi taj isti mladi Sten nestao na, kako se činilo, čitavu večnost luckasto jureći ptice kroz gustu šumu.

Sten je oduvek najviše voleo da skače za belim leptirima koji su se u proleće pojavljivali među poljskim cvećem kraj jezeraca. Njegova veština hvatanja leptira više nije bila kao nekad. Štaviše, dok smo se probijali kroz visoku travu, Sten kao da se mučio da se seti šta je nekada toliko voleo na ovom naročitom mestu u ovo doba godine. Iako više nije jurio leptire, još je s uživanjem lutao među cvećem, žvakao travu i svaki čas podizao nogu da ostavi trag.

Sten je bio ovde.

Sten je bio štene i mladi pas na Hitu, odrastao je među ovim stablima, poljanama, stazama, brežuljcima i jezercima. Kad sklopim oči, još ga vidim kako se dobroćudno priključuje dugačkoj povorci pačića uz jezerce Vajtstoun.

No Sten je sada gospodin u godinama, uveliko u psećem dobu za penziju, a večeras je samo trebalo da pre večere kratko prošetamo po visokoj travi.

Ali vreme je bilo tako lepo, a sunce nas je tako blago milovalo posle silnih meseci hladnoće i mraka da smo se zadržali duže nego što smo nameravali. Obojica smo veselo šetali kroz gusto grmlje Istočnog Hita, koje mi je dopiralo do kolena i potpuno skrivalo Stenovu glavu.

Bila je to dobra šetnja.

Ali sve naše šetnje bile su dobre.

Jedini oblak na tom sjajnom prolećnom nebu bilo je to što je Sten na povratku kući počeo da dahće.

„Šta je, matori?“, upitao sam ga.

Nije mi rekao ništa, samo me je pogledao onim ogromnim očima kao iz mangi, svojstvenim njegovoj rasi, nastavio da hoda i nastavio da dahće.

Nisam se preterano zabrinuo.

Otoplilo je iznenada, početak proleća stigao je niotkuda, a Sten je često imao muke s disanjem kad naiđe toplo vreme. Na kraju bi uvek sve bilo u redu. Na kraju bi se Sten uvek izvukao.

Zastao je kod poslednje bandere pre naše kuće. Letimično me je pogledao tim očima kao iz mangi. Pa podigao nogu.

Sten je bio ovde.

Onda je produžio, tapkao je prema kući i dalje isprekidanog daha.

Vraćali smo se iz prve prolećne šetnje tiho srećni kao čovek i pas koji su zajedno bili u hiljadama šetnji u svako godišnje doba i po svakakvom vremenu, prigušeno blaženi od drugarstva i spokoja. Povezivao nas je crveni kožni povodac, ali uvek sam ga držao tako labavo da nam zapravo nije ni bio potreban.

Stena i mene povezivalo je još nešto – spona tako jaka da se činilo da ju je nemoguće pokidati.

Bio sam jedan od onih sebičnjaka koji ne žele psa u svom prepunom životu. Nisam želeo da budem odgovoran za psa. U mom svetu nema prostora u obliku psa, verovao sam budalasto. Pa ipak, poslednjih dvanaest i po godina mog života ne bih mogao da zamislim bez Stena.

Sten me je izvukao iz kuće.

Sten me je proveo preko svakog pedlja Hampsted Hita po svakakvom vremenu.

Video sam hiljadu izlazaka sunca zahvaljujući Stenu.

Omogućio mi je da steknem nove prijatelje koji će mi, znao sam, ostati prijatelji do kraja života.

Sten je ostario, ali bio je stalno prisutan onako kako ljudi nikad nisu. Mi se udaljavamo od naših roditelja, a naša deca udaljavaju se od nas.

Pas se nikada ne udaljava od svog čoveka.

Šta god svet mislio o nama, čime god nas svet napao, pas će nam svakog dana izmamiti osmeh.

Bio sam zdraviji, srećniji i spokojniji zahvaljujući ovom plamenoriđem psu.

Bio sam bolji čovek nego pre dvanaest i po godina.

Samo zato što je Sten bio tu.

2. Zec nije dovoljan

Pre trinaest godina Juriko i ja pokušali smo da obradujemo našu kćer Džazmin zecom.

Džazmin je imala devet godina, odsustvovala je iz škole zbog bolesti, a bolovala je duže nego što je iko očekivao.

Bili smo spremni da učinimo sve da je razvedrimo.

Osim onoga što je Džazmin jedino želela.

Da joj damo psa.

Pravog živog psa.

Juriko i ja bili smo u velikoj meri kao čovek iz one stare pesme grupe *Mitloaf*. Sve bismo učinili za Džazmin – ali ovo ne. No naša devetogodišnja kći želela je psa. Mislim, *zaista* je želela psa. Žudela je, čeznula i izgarala od želje za psom. A želela je psa tako silno zato što je dane u postelji provodila starajući se o izmišljenim psima u video-igri kojom je bila opsednuta – Nintendogs.

Bila je to igra koju u industriji igara zovu simulatorom gajenja kućnog ljubimca. Igrala se s prenosivom video-konzolom Nintendo DS. Nastala je pre igara za

pametne telefone. Monitor osetljiv na dodir omogućavao je igraču – u ovom slučaju našoj Džazmin – da miluje svog izmišljenog psa, da ga zabavlja lopticama, frizbijem, igračkama za žvakanje i da ga neguje naročitim priborom. Preko mikrofona je mogla da se obraća svom digitalnom psu imenom, a zamisao je bila da će uvek odgovoriti pouzdanije od svakog živog psa kog je iko ikad video. Nažalost, mikrofon nije uvek najbolje radio; kad je Džazmin želela svoju digitalnu ženku dalmatinca da nazove Bela, loš mikrofon je to uporno čuo kao „Ela".

Zato je svojoj izmišljenoj dalmatinerki dala ime Ela.

Džazmin je mogla da vodi Elu u šetnju, da je kupa i da je uči onim starim veštinama kao što su „sedi", „čekaj" i „prevrni se".

A svi ti virtuelni psi – za razliku od pasa u pravom svetu – mogli su bez teškoća da uhvate bačeni frizbi. Jasno vam je zbog čega su bili privlačni. Savesni vlasnici tih pasa mogli su i da proveravaju njihovo stanje (Džazmin smo dozvolili da ima tri psa, što deluje preterano velikodušno, ako ne i potpuno neodgovorno).

Glad je imala rubrike Sit, Normalan, Gladan i Neuhranjen.

Žeđ – Utažena, Normalna, Žedna i Dehidrirana.

Krzno je moglo biti Lepo, Čisto, Normalno, Nečisto i Prljavo.

Posle bezbrojnih sati vežbe Džazmin je postala velemajstor ove igre. Svi njeni virtuelni psi su vrhunski napredovali. Stomaci su im uvek bili *puni*, žeđ veselo *utažena*, i, mada je retko uspevala da im nadene ime koje je želela – zbog onog bangavog mikrofona – krzno im je bez izuzetka bilo *lepo*.

Digitalni psi izvodili su trikove tako vešto da bi zapanjili i Sajmona Kauela. Nikada nisu bežali, gubili se, jurili mačke ili se tukli s drugim psima. Trudili su se da budu dobri i poslušni. Piškili su i kakili u šetnji, ali nikad po kući. Činilo nam se da bi nam rado doneli i odeću s hemijskog čišćenja, samo kad bismo ih lepo zamolili.

I jednog od tih dugih dana koje je provodila kod kuće, devetogodišnjoj Džazmin pala je na pamet zamisao o pinokijevskom preobražaju.

Šta bi bilo da je moj pas pravi pas?

Ne dolazi u obzir, saglasili smo se Juriko i ja. To nikako ne dolazi u obzir.

Imao sam psa kao mali, voljenog Ladija, a Juriko je odrasla uz nekoliko pasa tokom detinjstva i rane mladosti u Japanu, u Jokohami.

U njenoj porodici bilo je pasa sve dok nije otišla na studije u Edinburg. Ja sam imao nekakvu nejasnu ideju o tome da je briga o psu težak posao. Juriko je pak znala sve o tome.

Zato smo pitali – Džaz, šta kažeš na zeca?

Znaš, na ljupkog zeku dugih mekanih ušiju?

Devetogodišnje lice naše kćeri prebledelo je od zgražavanja.

Džazmin nije imala pristup internetu, a još dobre dve godine delile su je od viših razreda škole i prvog mobilnog telefona. No, njena soba bila je puna knjiga o životinjskom carstvu. Rođena u leto 2002, Džazmin je pripadala poslednjem naraštaju koji je odrastao okružen štampanim knjigama. Bila je pravi rudnik informacija o

ljubimcima, a specijalnost su joj bili psi. Uskoro je pronašla *Pet glavnih razloga zbog kojih ne treba držati zeca kao kućnog ljubimca.*

Broj jedan:

Zec će vam uništiti kuću. Zečevi žvaću sve – zubi im neprestano rastu – uključujući i sve moguće kablove. Zečeve često ubija struja, ali ne mogu da se oslobode navike da žvaću električne kablove.

Broj dva:

Zečevi nisu ljubimci za početnike. Zahtevaju mnogo rada i dugogodišnju posvećenost, a o njima se najbolje staraju iskusni ljubitelji zečeva koji tačno znaju šta rade.

Broj tri:

Zečevi su neuredni. Moguće ih je naučiti da obavljaju svoje potrebe u kutiji s peskom – ali, čoveče, kolike su im samo potrebe! Ne biste verovali koliko mase prosečan zec može da izbaci iz sebe tokom, kako se čini, veoma dugog dana.

Broj četiri:

Zečeve ne možete držati napolju – uginuće. S druge strane pak, obilno pražnjenje unutar vaše kuće ili stana privući će muve i crve, zbog čega smrtonosna bolest zvana mijaza može da se zacari u vašoj dnevnoj sobi.